

Astrid Stampe Feddersens beretning ved Dansk Kvindesamfunds ekstraordinære fællesmøde

Taler

Astrid Stampe Feddersen
Formand for Dansk
Kvindesamfund

Dato

19. juni 1915

Sted

Fyens Forsamlingshus, Odense

1 Saa skal D. K.s Medlemmer da endelig – efter 45 Aars udholdende, stille og sejt
Kamp – mødes til Fællesmøde som fuldmyndige Statsborgere! Det er som et
Vidunder, at dette er sket, et Lysglimt paa den mørke Himmel, som hvælver sig
over Verden i disse knugende, forfærdelige Aar. Maatte mange Lande Verden
5 over følge i Danmarks Fodspor og give sine Kvinder Valgretten, give den med
rund Haand som Danmarks Mænd har gjort det, paa samme Vilkaar som
Mændene har faaet den, saa vil den Verdensudvikling fremmes, som ene og
alene vil kunne hindre, at Menneskene igen styrtes ud i en saa forfærdelig Krig
10 som denne, der fylder os alle med den største Gru og gyder Malurt i vort
Glædesbæger.

Vi Kvinder paaskønner i højeste Grad, at Mænd af de forskellige Partier har
kunnet enes om at vise os Retfærdighed; og vi her i D. K. skal love hverandre, at
vi samvittighedsfuldt vil nytte vore nye Rettigheder til vort Fædrelands Gavn.

15

Inden jeg gaar over til, at aflægge Beretning om D. K.s Virksomhed, siden vi
sidst var samlede til Fællesmøde, vil jeg mindes 2 af vore udmærkede
Kvindesagskvinder, som nu har lukket sine Øjne. I Vinter døde Fru Charlotte
Klein, som i sin Tid – inden Kunstakademiet var aabnet for Kvinder – stiftede
20 Tegneskolen for Kvinder og styrede den med udmærket Duelighed i en
Aarrække. Hun hørte i Sandhed til Veteranerne, thi den 28de Okt. 1914 fyldte
Fru Klein 80 Aar (og modtog megen velfortjent Hyldest paa den Dag). Hun
skulde ikke opleve den store Dag, da Kvinderne fik Valgret, men døde den 9de
Marts 1915.

25

Og en af vore udmærkede Medarbejdere – Frk. Marie Steffensen – som har
udført et stort og trofast Arbejde som Leder af D. K.s Kursus i
Snitmønstertegning og Kjølesyning, har ogsaa lukket sine Øjne. Hun var en

30 Dygtighed paa sit Omraade. Hun forstod, at skal Kvinderne kunne magte *ogsaa*
at varetage sine Samfundsinteresser, maa de opøve sig i al huslig Færdighed,
ogsaa i at sy sine Kjoler, saa at det falder dem let. Hun var en god Pædagog, og
mange af D. K.s Medlemmer stod i Taknemmelighedsgæld til hende for, hvad
35 hende, som fortsætter hendes Gerning. Ære være begge disse to udmærkede
Kvindes Minde!

(Forsamlingen rejser sig).

40 Verdenskrigen, som har virket hæmmende paa alt Foreningsarbejde, har
selvfølgelig ogsaa lammet D. K.s Arbejde noget, og ændret det en Del. Straks
efter Krigens Udbrud indeholdt „Kvinden og Samfundet” en Opfordring til
Medlemmerne om at sende Artikler til Bladet om det Arbejde, der i D. K.s
Kredse blev gjort for at efterkomme de Krav, Situationen stillede til Kvinderne.
45 En særlig Rubrik: *Kvindes Krigstjeneste* bragte i de følgende Numre af Bladet
interessante og udførlige Meddelelser om det Arbejde, der paa de forskellige
Steder var taget op af Kvinder for at afhjælpe Nøden, fremkaldt af
Arbejdsløshed og Dyrtid, for at skaffe det indkaldte Mandskab den nødvendige
Underbeklædning og lette det Indkaldelsens Byrder, og for at indøve Kvinder i
50 Samaritergerning o.l.

De fleste Steder var det vel Foreninger som Røde Kors og Kvindernes
Forsvarsforening, der gik i Spidsen. Men D. K.s Medlemmer tog ogsaa deres
alvorlige Del af Arbejdet, satte f. Eks. flere Steder Undervisning i Gang for
55 Soldater og lod afholde Fester til deres Opmuntring.

Da Fællesstyrelsen fra flere Medlemmer i Landet modtog Forespørgsel om, hvad
D. K. som Landssamfund kunde foretage sig for at afhjælpe Arbejdsnøden
blandt Kvinder, besluttede Styrelsen først at gøre et Forsøg med at opfordre
60 Medlemmerne ude i Landet til at tage saadanne Kvinder, som var blevne
arbejdsløse paa Grund af Krigen, i Huset mod et rimeligt Vederlag i lettere
Arbejde. Denne Tanke vandt imidlertid ikke Tilslutning, og der var mere
Stemning fremme for at yde Hjælp i Penge. Fællesstyrelsen besluttede da at for-
søge oprettet en Hjælpekasse, *D. K.s Hjælpekasse af 1914*, og opfordrede
65 Medlemmerne til at yde Bidrag til denne. Den indsamlede Sum tænkte anvendt
hovedsagelig til at hjælpe Kvinder, som paa Grund af Krigen havde faaet deres
Indtægter indskrænkede, men som ifølge deres Samfundsstilling ikke havde

Adgang til offentlig Hjælp. Formand for denne Kasse blev Gyrithe Lemche,
70 Kasserer blev Th. Daugaard.

Da Erhvervsforholdene efter Oprettelsen af denne Kasse imidlertid bedredes,
har man ment det rigtigt ikke at begynde en Uddeling af den ret beskedne
indsamlede Sum, før der paany indtraadte en virkelig Nødstilstand, hvad der,
75 navnlig med Henblik paa de stigende Priser paa Levnedsmidler, er overvejende
Sandsynlighed for vil ske.

Paa Grund af de vanskelige Forhold, som Verdenskrigen stedte mange af D. K.s
Kredse i, har Redaktionen af „Kv. og Sf.” for 1915 givet Afkald paa den
80 Forhøjelse af 25 Øre til Bladet, der ved sidste Fællesmøde blev vedtaget; flere
Kredse har imidlertid alligevel indført Forhøjelsen, og denne *er da gaaet til D.*
K.s Hjælpekasse.

Helt har D. K. dog ikke ladet sit vante Arbejde ligge, men har haft et vaagent
85 Øje med alt, hvad der skete paa Rigsdagen, og hvor der var Grund for D. K. til
at lade høre fra sig.

Da Forslaget til Ændringer i *Sygekasseloven* i Oktober blev forelagt i
Landstinget, indgav Fællesstyrelsen til det Udvalg, som Landstinget nedsatte
90 angaaende denne Sag, sit tidligere indgivne Andragende om Indførelse af
tvungen Barselforsikring i Forbindelse med den statsanerkendte Sygeforsikring
og knyttet til Sengelejets Varighed.

Der er i Kv. og Sf. Nr. 9-10 gjort nærmere Rede for denne Sags Gang, saa jeg vil
95 kun oplyse, at det lykkedes D. K. at paavirke Udvalget saaledes, at det lagde
Princippet i D. K.s Andragende til Grund for sin Afgørelse og i et Fællesudvalg
mellem de to Ting opnaaedes der en Overenskomst, hvori D. K.s Synspunkter
blev de sejrende, dog at Bidraget blev nedsat fra de 20 Kr., D. K. krævede, til 10.

100 Sygekasseinspektør Wittrup skrev i den Anledning i en Redegørelse for den nye
Sygekasselov, at D. K. har sat en Fjer i sin Hat, en demokratisk Fjer, som falder
godt i Traad med alt D. K.s øvrige Arbejde for at forbedre de ubemidlede
Kvinders Stilling ad Lovgivningens Vej.

105 Vore andre Andragender har vi ingen Glæde haft af.

I Anledning af, at der ved *Dødsfald* var bleven en Plads ledig i Bestyrelsen for *Jægerspris*, indgav Fællesstyrelsen paany sit tidligere indgivne Andragende om, at
110 der maatte blive indvalgt en Kvinde i Bestyrelsen, hvilket forekommer D. K. saa
selvfølgelig, da Stiftelsen jo er for „hjælpeløse og forladte unge Piger af Almu-
en”. Desværre bestemmer Fundatsen, at Styrelsen skal bestaa af 3 Mænd og
supplere sig selv. Men samme Fundats indeholder ogsaa den Bestemmelse, at
Forstanderen skulde være en Kvinde; 2 Aar efter Stiftelsens Oprettelse fik
115 Styrelsen dog, med Justitsministerens Tilladelse, Fundatsen ændret til, at
Forstanderen fremtidig skulde være en Mand. Saa Fundatsen maatte jo ogsaa
kunne ændres i modsat Retning, og paa at noget sligt kan ske, vil D. K. nu rette
sine Bestræbelser. I denne Omgang har vi imidlertid ikke haft Held med os.

120 I Anledning af, at der ved Dødsfald var blevet en Plads ledig i *Overværgeraadet*,
indgav Fællesstyrelsen den 15de Marts Andragende om, at denne Plads maatte
blive besat med en Kvinde.

Ministeren svarede, at han saa med Velvilje paa D. K.s Andragende, men dog
125 intet turde love, og inden Marts Maanedes Udgang var Folketingsmand Klausen
valgt ind i den ledige Plads.

At Folketingsmand Klausen er kommen ind af politiske Grunde, er
iøjnelysende, og han kan sikkert i mange Maader gøre god Fyldest. Men at
130 Overværgeraadet er et Sted, hvor der i højeste Grad trænges til Kvinder, det er
uomtvisteligt; og denne Sag viser nu aldeles tydelig, i hvor høj Grad der trænges
til, at Kvinderne ogsaa har *politisk Magt* og kan stille sine Krav til
Repræsentation paa de Steder, hvor det er i saa høj Grad tiltrængt, at der
kommer Kvinder med.

135 Der findes den store Uretfærdighed, at *Statsseminarierne kun* er for Mænd, saa
at Kvindernes Uddannelse til Lærere bliver meget dyrere end Mændenes. D. K.
har længe haft sin Opmærksomhed henvendt derpaa, og i Fjor blev der jo nedsat
et Udvalg til at indgive et Andragende om denne Sag. Udvalget begyndte med at
140 udsende en Skrivelse til hver af Forstanderne paa Statens Seminarier, hvori vi
spurgte dem, om de kunde tilraade, at Statsseminarierne aabnedes for Kvinder.
Flertallet af dem svarede, at de ikke fandt dette heldigt, men vilde tilraade, at
Staten oprettede et Seminarium for Kvinder. D. K.s Andragende kom derefter
til at gaa ud paa, at der blev oprettet et Statsseminarium for Kvinder.

145

Ministeren stillede sig meget velvillig, men svarede, at der endnu ingen Bestemmelse vilde blive truffen.

150 Med D. K.s praktiske Kursus har det som sædvanlig gaaet udmærket godt.

Der har fra April 1914 til April 1915 været afholdt 8 prakt. Kursus i Madlavning, 3 Forevisningskursus, 2 Forelæningskursus i Næringsmiddellære og 20 i Sundhedslære med praktisk Øvelse i Forbinding. Disse Kursus har været
155 søgte af 820 betalende og 139 ikke betalende Elever.

D. K. har i dette Aar første Gang gjort Forsøg med Kursus i Sundhedslære, som har været afholdt dels i Vendsyssel dels paa Fyen, og begge Steder vundet stor Anerkendelse. Vi har derfor det bedste Haab om, at disse Kursus næste Aar vil
160 vinde endnu større Indpas rundt om i Landet og danne et smukt Led i D. K.s Oplysningsarbejde.

I Anledning af Verdenskrigen blev der efter Indbydelse af hollandske Kvinder afholdt en Kvindekongres i Haag i Dagene 28-30. April, for at drøfte, hvad
165 Kvinder kunde foretage sig for at forebygge Gentagelsen af en lignende Verdenskatastrofe. Indbydelsen udgik ikke fra nogen Kvindeorganisation, og de fleste Deltagere mødte ikke paa nogen Kvindeorganisations Vegne. Ogsaa D. K. havde modtaget Opfordring til Deltagelse, og det vedtoges at sende to Repræsentanter, Th. Daugaard og G. Lemche. Den sidste blev dog i sidste
170 Øjeblik forhindret i at tage afsted. D. K.s Kredse opfordredes til at deltage efter Evne i Udgifterne ved denne Repræsentation, og efterkom villig Opfordringen. De forskellige Resolutioner, som blev vedtagne paa Kongressen, har staaet aftrykte i Bladet. Denne vanskelige Kongres blev gennemført paa en fuldt ud smuk og værdig Maade.

175 Efter et ret fattigt og trykket Aar kom mod Slutningen af D. K.s Aar - som jo ikke falder sammen med Kalenderaaret - den største Sejr, Kvinderne endnu har vundet, idet Kvinder ved Grundloven af 5te Juni 1915 fik Valgret og blev valgbare paa aldeles samme Vilkaar som Mænd.

180 Trods det tunge Tryk, der hviler paa enhver af os i disse Aar, følte dog alle vaagne Kvinder en jublende Glæde og en dyb Trang til at give denne Glæde Udtryk ved i et stort Kvindetog at gaa til Kongen og Rigsdagen.

Men det var ikke nok, at *D. K.s Medlemmer* gik i Folketog, vi maatte have *alle* Kvinder med. Danske Kvinders Nationalraad der ikke er nogen Forening bestaaende af Enkeltmedlemmer, men en Organisation, bestaaende af Foreninger – *den* maatte kunde samle alle Foreninger og Institutioner som sideordnede. D. K.s Repræsentant i D. K. N. – Gyrithe Lemche - foreslog derfor i Nationalraadet, at dette skulde ordne et sligt Tog, og Indbydelse blev udsendt til alle Kvindeforeninger og Institutioner. Desværre havde vi den store Sorg, at socialdemokratisk Kvindeforening, der selvfølgelig ogsaa var bleven indbudt, svarede Nej med den Begrundelse, at de ikke syntes, der var noget at takke Regering og Rigsdag for, de vilde kun deltage i Socialdemokraternes Fest i Søndermarken og takke sine egne Rigsdagsmænd. Det hjalp ikke, at vi erklærede, at den Adresse, der vilde blive overrakt Kongen og Rigsdagen, ikke vilde komme til at forme sig som en Tak, men kun som et Udtryk for vor Paaskønnelse og Glæde – de fastholdt sit Standpunkt, og vi havde derfor den Sorg at maatte gaa i Kvindetog uden Arbejderkvinderne, som vi saa gerne vilde have haft med. Ogsaa den konservative Kvindeforening – som dog er Medlem af D. K. N. – nægtede at gaa med, saa man kan med Sandhed sige, at Kvindetoget var upolitisk, idet de to politiske Kvindeforeninger begge to udeblev.

205

Det forberedende Arbejde til Kvindetoget blev udført af et Fællesudvalg, hvori D. K. var repræsenteret ved Formanden og Formanden for Forretningsudvalget; Th. Daugaard blev Formand for et af Underudvalgene – Arrangementsudvalget – og D. K.s Kontor blev stillet til Fællesudvalgets Raadighed. Det var travle Dage før Kvindetoget, men vi havde ogsaa den meget store Glæde, at et Kvindetog paa mellem 10 a 12,000 Kvinder med forskellige Bannere, hvoriblandt forrest var D. K.s, bagved et Dannebrog, i ordnede Rækker paa 5 marcherede taktfast fra Grønningen gennem Amaliegade til Amalienborg, hvor Nationalraadets Formand – Henni Forchhammer - i Spidsen for en Deputation paa 25 Formænd for forskellige Kvindeforeninger og Institutioner fik Foretræde for Kongen og overrakte Danmarks Konge en Adresse indbunden i en meget smuk Mappe af Ruskind og derefter gik til Rigsdagen og overrakte et ligelydende Eksemplar af Adressen til Ministeriet og Rigsdagens Formænd.

220

Der var fra forskellige Sider megen Modstand mod dette Tog, men vi overvandt den, og gennemførte Toget paa en glimrende Maade. Og saa meget er vist, at det nu staar fast i enhver Kvindes Bevidsthed, at *Kvinderne har faaet Valgret!* Det var et *historisk* Øjeblik, da vi stod paa Amalienborg og Kong Chr. X og Dr.

225 Alexandrine kom ud paa Altanen og talte til os - et Øjeblik, der aldrig vil gaa af
Minde - og den Gang Henni Forchhammer som første Kvinde stod med fuld
Ret paa Talerstolen i Danmarks Folketing.

D. K. glemte ikke dem, der havde arbejdet for at skaffe Kvinderne Valgret og nu
230 havde lukket sine Øjne. Fire af Fællesstyrelsens Medlemmer var om Morgen
den 5te Juni ude at lægge en smuk Laurbærkrans med hvide Roser bunden af en
af D. K.s Kredsformænd og med røde og hvide Baand paa, paa Pauline Worms
og Svend Høgsbros Grave, og til Aarhus havde vi sendt en lignende Krans til
Mathilde Fibigers Grav, som nedlagdes af Aarhus Kredens Formand. Vi troede,
235 at Kirstine Frederiksen var jordet i Amerika, hvor hun døde, men da vi spurgte,
at hun var bleven brændt, og hendes Urne sendt til Familiegravstedet paa
Laaland, blev der ogsaa sendt en Krans der ned, men den kom jo lidt for sent.

Til Fredrik Bajer og Frue, som har stiftet D. K. 1870, sendtes den 5te Juni en
240 Buket med en Takskrivelse.

Dette var vor store Festdag, som blev fejret paa en fuldt ud værdig Maade.

Nu kommer *Arbejdets Dag*; gid nu alle Kredene maa tage det op med Iver, og
245 ingen svigte.

Det var ved Afstemning afgjort, at D. K. ikke skulde holde Fællesmøde i Aar,
men kun et Formandsmøde d. 5te Juni. Det blev nu anderledes. Da Grundloven
blev vedtaget, var Fællesstyrelsen ikke i Tvivl om, at vi *maatte* samles til
250 Fællesmøde. Men da Aarhuskredsen, der stod som Indbyder til Faglesmødet
1915, ikke kunde modtage os med saa kort Varsel, henvendte vi os til Nr. 2 af
Indbyderne fra ifjor, Odensekredsen, og denne har altsaa paataget sig det
ingenlunde lette Arbejde med saa kort Varsel at overtage Værtskabet for saa
mange Tillidsmænd.

255 Under disse Krigstider, der jo har lagt et Tryk paa os alle, kan De nok forstaa, at
der ikke er bleven dannet mange Kredse. Deres Tal er kun vokset med én – vi
har nu 131 Kredse med 9000 Medlemmer. Medlemstallet er vokset bedre end
kredsenes Tal, den 1. Jan. 1915 havde vi 3 a 400 flere Medlemmer end 1914, og i
260 den sidste Tid gaar det rask med Indmeldelser, den ene Dag 15, den anden Dag
50 o. s. v.

265 Gid D. K. maa vokse sig stærkere og stærkere, saa at vi om det kan bruge
Bjørnstjerne Bjørnsons Ord:

„Begynder som en Susen i Kornet
Sommerdag,
Og vokser som en Brusen gennem
270 Skovenes Tag.”

Kilde

www.kvinfo.dk

275 **Kildetype**

Dokumentation på online medie

Tags

Festtale, Første verdenskrig 1914-1918, Kvindebevægelsen

Relateret

280 Gyrithe Lemches tale ved Dansk Kvindesamfunds valgretsmøde
28. juni 1908

Julie Arenholts tale ved Dansk Kvindesamfunds ligelønsfest
19. november 1919

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/formand-astrid-stampe-feddersens-beretning-ved-dansk-kvindesamfunds-ekstraordinaere-faellesmoede>

285

290

295

300